

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.22 (3238) ●

● ЧАЦВЕР, 16 ЧЭРВЕНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Наша хата — песнямі багата

Каля дзвюх тысяч прадстаўнікоў дзяспар удзельнічала ў абласным фэсце самадзейнай творчасці нацыянальных аб'яднанняў Цюменскай вобласці **Стар. 2**

Знічкі Айчыны
Стар. 3

Старонкі сямейнага летапісу

Новыя звесткі пра Максіма Багдановіча сталі вядомыя з асабістага архіва яго бацькі — Адама Багдановіча **Стар. 4**

ТАЛЕНТЫ

Рамёствы ў спадчыну

Неяк на Камароўскім рынку ў Мінску я пабачыла экзатычнага дзядка, які сядзеў ля гандлёвых радоў і паказваў усім, як трэба плесці кошыкі з лазы. “Вы думаеце, гэта камусьці спатрэбіца?” — спытала, падышоўшы да яго і назіраючы, як спрытна працуюць рукі. Дзядок жа ўсміхнуўся і адказаў: “Толькі дрэнная птушка сваё гняздо не беражэ...” Так проста — і так мудра...

Іна Ганчаровіч

Паўна, у тых словах майстра і ёсць універсальны адказ усім, хто не разумее, для чаго трэба зберагаць народную культуру. У шэрагах тых, хто даўно дбае пра адраджэнне народных традыцый і рамёстваў такімі, якімі яны існавалі даўней, застаецца і Яўген Сахута — доктар мастацтвазнаўства, прафесар, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці. Яўген Міхайлавіч расказвае, што напачатку галоўным для актыву было — падтрымліваць і адраджаць сельскія рамёствы, паколькі менавіта ў глыбінцы найлепш захаваліся фальклор, традыцыйныя формы мастацкай дзейнасці. Цяпер у творчай суполцы — звыш 500 майстроў з усёй краіны.

Традыцыйнае, тыпова народнае рамяство ў Беларусі — саломяпляценне. Ім

займаюцца і ў іншых краінах, але беларусаў у майстэрстве ніхто не пераўзышоў. “У 2003-м, упершыню пабачыўшы вырабы нашых майстроў, мастацтвазнаўца Ноні Мілінг Макфарлэйн з Аўстраліі прапанавала правесці фэст у Мінску, на які сабраць лепшых майстроў свету для навучання ў нашых віртуозаў, — згадвае Яўген Сахута. — Прыехала каля 40 майстроў з Заходняй Еўропы, ЗША і Аўстраліі. Дзесяць нашых лепшых майстроў праводзілі з імі майстар-класы. На сёмы, заключны, дзень быў запланаваны конкурс, ды прыйшлося яго адмяніць: нашы госці паднялі рукі ўверх і прызналі, што яны нам — не канкурэнты”.

Цікавы выпадак адбыўся з ткачыхай Наталляй Канановіч. Беларускай майстроў часта запрашаюць на розныя конкурсы ў Расію, і вось з аднаго такога фэсту

У ДOME рамёстваў райцэнтра Сянно ткацтву навучае майстрыха Таццяна Пагарэльская

яна прыехала з дыпламам “Лепшая ткачыха Расіі”. Працы нашых майстроў сёння можна пабачыць на святах, выставах у музеях. Пакуль, на жаль, майстры не маюць адметнага музея, каб сабраць там і шырока прадставіць рамёствы, што дасталіся нам у спадчыну. “Мы маем багацейшую калекцыю, гэта працы самага высокага ўзроўню, прычым майстры гатовы ў любы час перадаць іх дзяржаве. Спадзяюся, з часам у краіне аба-

вязковабудзе Нацыянальны музей народнай творчасці”, — упэўнены Яўген Сахута.

Саюз майстроў не толькі падтрымлівае, адраджае традыцыйныя народныя рамёствы Беларусі. Шмат робіцца, каб у гэтую сферу ішла моладзь, каб усе, хто пажадае, змаглі спазнаць тонкасці справы ў тым выглядзе, у якім яна існавала даўней. Для гэтага ў 1994 годзе быў створаны Цэнтр народнага мастацтва і фальклору — ён месціцца ў адным

з будынкаў Беларускага нацыянальнага тэхнічнага ўніверсітэта. “Гэта здзіўляе многіх: якая, здавалася б, сувязь паміж тэхнікай і культурай? — разважае Яўген Міхайлавіч. — А рэч у тым, што заняткі рамёствамі ўсім ідуць на карысць — як гаворыцца, і фізікам, і лірыкам. Актывісты саюза ўсведамляюць, як важна далучаць моладзь да нацыянальных традыцый. На пачатку была толькі ідэя, звярталіся да многіх

— адгукнулася кіраўніцтва БНТУ. Энтузіястам далі памяшканні пад майстэрні, з’явіўся штат супрацоўнікаў, ёсць курсы па розных відах рамёстваў. І цяпер у Цэнтры праходзяць навучанне ўсе, хто цікавіцца народнай творчасцю, рамёствамі, незалежна ад прафесіі ці ўзросту. Галоўнае — каб было жаданне адчуць, зразумець, чым жылі продкі. І тады творчыя сілы абавязкова абудзяцца ў кожнага”.

ТЭРЫТОРЫЯ СЯБРОЎСТВА

Купалле, Купала і Дон

Выхаванцы мастака-педагога Уладзіміра Банцэвіча, старшыні Растоўскай рэгіянальнай грамадскай арганізацыі “Саюз беларусаў Дона”, рыхтуюць спецыяльную выставу да 130-х угодкаў Янкі Купалы. І ўжо самі збіраюцца ў дарогу, каб святкаваць і дзень нараджэння Песняра, і само Купалле ў Беларусі.

Іван Ждановіч

Вернісаж хутка: выстава ў Мінску адкрыецца 6 ліпеня, якраз напярэдадні дня нараджэння Песняра. Цяпер, як гаворыцца, робяцца апошнія штрыхі на мастацкіх палотнах. Потым, на пачатку ліпеня, цэлая

экспедыцыя адпраўляецца ў Беларусь: з Растова-на-Доне прыбудзе салідная дэлегацыя з нашых землякоў і юных мастакоў. Тут самі, з дапамогай музейшчыкаў, і зладзяць выставу ў адпаведнасці з аўтарскай задумай Уладзіміра Банцэвіча. На гэты конт, дарэчы, ёсць

дамоўленасць з Дзяржаўным літаратурным музеем Янкі Купалы: беларускія і расійскія партнёры падпісалі нават дамову аб супрацоўніцтве. А пасля выставы ў нашых сяброў з Расіі будзе вялікая культурна-пазнавальная праграма: яны хочуць акунуцца ў атмасферу

беларускага Купалля, паглядзець Мінск, паўдзельнічаць у купалаўскім свяце паззі ля помніка Песняру, наведаць Мастацкі і Гістарычны музеі, пабываць у Хатыні... Потым выхаванцаў Цэнтра выяўленчай дзейнасці, які створаны пры Педінстытуце Паўднёвага

федэральнага ўніверсітэта Расіі і працуе пад кіраўніцтвам Уладзіміра Банцэвіча, чакаюць Мір, Нясвіж, Брэсцкая крэпасць, далей — Віцебск, удзел у першым Фэстывалі мастацтваў беларусаў свету.

Як бачым, задума значная, неардынарная і, пагадзіцеся, патрыятычная па сутнасці. Як яна нарадзілася? “Летась мы былі ў музеі Янкі Купалы ў Пячышчах, што пад расійскай Казанню, і па-

бачылі там жывапісныя работы членаў мастацкай студыі Уладзіміра Банцэвіча, падрыхтаваныя паводле твораў Янкі Купалы і Якуба Коласа да 125-годдзя песняроў, — расказала дырэктар Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Алена Матвеева. — Дзеці з Растова-на-Доне не проста перамалявалі графіку мастака Міхася Басалыгі, а падалі яе цікавую інтэрпрэтацыю ў колерах. → **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Наша хата — песнямі багата

Каля дзвюх тысяч прадстаўнікоў дыяспар удзельнічала ў фэсце самадзейнай творчасці нацыянальных аб'яднанняў Цюменскай вобласці. І нашы землякі там былі ў вялікай пашане.

Пагадзіцеся, свята на адкрытай пляцоўцы — заўсёды непаўторнае. У ім больш цеплыні, і артысты могуць запрасіць у сваё жывое кола тых, для каго спяваюць, граюць ды танцуюць. Гэта і ўлічылі арганізатары фэсту ў Цюмені. Спачатку традыцыйны, семнаццаты па ліку, фэст пад назвай “Мост дружбы” ладзіўся ў абласным Палацы нацыянальных культур “Будаўнік”. Там адабралі лепшых. А вялікі гала-канцэрт прайшоў на Цвятным бульвары, у самым цэнтры горада нафтавікоў. Ужо з раніцы на пляцы, вызначаным пад святочную дзею, віравала жыццё, мітусіліся людзі ў прыгожых нацыянальных строях — афармлялі этнічныя падворкі.

Як вядома, на Цюменскай зямлі ў міры і згодзе жывуць, працуюць людзі розных этнасаў: рускія і ўкраінцы, казахі і татары, беларусы і палякі, яўрэі і карэйцы, ханты і чувашы, грузіны і інгушы... І таму кожны падворак атрымаўся вельмі адметным.

Увогуле ж у конкурсах фэсту было 9 намінацый, і ва ўсіх праявілі сябе прадстаўнікі Цюменскай абласной грамадскай арганізацыі “Нацыянальна-культурнае таварыства “Аўтаномія Беларусь”, якую ўзначальвае Сяргей Яфімчык. Найвялікшы поспех выпай на долю народнага фальклорна-этнаграфічнага гурта “Вячоркі” з сяла Вікулава,

На беларускім падворку спявае Клаўдзія Зуева, кіраўнік народнага ансамбля “Лянок”

якім кіруе Валянціна Міхіенка. Самадзейныя артысты гэтак таленавіта, прыгожа падарылі слухачам напеўную песню “Ляцела зязюля”, што строгаму журы нічога не заставалася, як аддаць ім першае месца. А другое — у народнага ансамбля з Цюмені “Лянок” пад кіраўніцтвам Клаўдзіі Зуевай за вяселую беларускую песню “Як устану я раненька”.

У гледачоў, вядома ж, былі і свае сімпатыі. Цёпла прымалі народны фальклорны гурт “Расіяначка” (кіраўнік Надзея Вычужаніна) з вёскі Ермакі Вікулаўскага раёна, салістаў з беларускай суполкі Алену Жарыкаву, Ірыну Калібабу, Валерыя Кайчэнскага, Святлану Фёдараву, дуэты “Каханне”, “Сустрэча” і трыо “Сябры”. Многім да душы

прышоўся маладзёжны гурт “Палессе” з Цюмені (кіраўнік Тамара Грыгор’ева). Беларускія мелодыі хораша гралі Аляксандр Вахнічаў на баяне ды Ігар Катаргін на гармоніку. Упершыню нашы землякі спаборнічалі ў акадэмічным жанры і паспяхова: Галіна Емяльянава за беларускі раманс атрымала дыплом 3-й ступені.

Хоць вышыўкі Валянціны Паляваевай і працы з саломкі Любові Фуфаевай пакуль не адзначаны журы, аднак было шмат пытанняў ад узрушаных людзей: дзе ж можна купіць такую прыгажосць? Спадзяюся, зорны час гэтых майстрых наперадзе. Цікава было назіраць, як амаль усё разумелі гледачы, калі ў жанры “мастацкае слова” проза, вершы, байкі, гумарэскі гучалі на беларускай мове. Шчыра смяялася зала з байкі “Крумкач і чыж”, якую чытала Святлана Фёдарова, а гумарэскай “Баба і чорт” павесяліла публіку Алена Антончанка. Чыгальнікі Ірына Калібаба, Валянціна Міхіенка і Надзея Вычужаніна за лірычныя вершы пра Беларусь адзначаны дыпламамі 2-й і 3-й ступені.

Як бачым, землякоў у Цюмені многа, і па-ранейшаму “наша хата песнямі багата”, як любяць казаць беларусы. Ды і не толькі песнямі, але і народнымі майстрамі, музыкамі, і нават кухарамі. Вось таму і вынікі ўсіх парадавалі: наша “нацыянальная зборная каманда”, гаворачы па-спартыўнаму, у агульным заліку сярод 24 нацыянальна-культурных аб'яднанняў Цюменскай вобласці, якія ўдзельнічалі ў фэсце, заняла 2-е месца. Ма-лай-цы!

Уладзіслаў ТАТАРЫНЦАЎ, кіраўнік аддзела беларускай культуры Цюменскага абласнога Палаца нацыянальных культур “Будаўнік”

Глыбіня прыцягнення

У Цэнтры беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры ў Вільнюсе навучаюцца нават студэнты з Нігеры

Нядаўна ў Вільнюскім педагагічным універсітэце праходзіла III Міжнародная навуковая канферэнцыя “Мова і міжкультурныя камунікацыі”. У ёй прынялі ўдзел больш за 200 спецыялістаў з 14 краін блізкага і далёкага замежжа. Больш за 60 удзельнікаў прадстаўлялі вышэйшыя навучальныя ўстановы Беларусі. Пад час канферэнцыі адбылося і святкаванне 20-годдзя стварэння Цэнтра беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры. У сваім выступленні пасол Беларусі ў Літве Уладзімір Дражын адзначыў выключнасць такога адукацыйнага праекта: “Цэнтр паспяхова на працягу многіх гадоў падтрымлівае і прапагандуе беларускую культуру ў Літве, а таксама беларусістыку Літвы па-за межамі краіны”.

На факультэце славісты-

кі Вільнюскага педуниверсітэта ў 1991 годзе была адкрыта кафедра беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры, якая ў 2009-м пераўтворана ў Цэнтр з аднайменнай назвай. Педагогі супрацоўнічаюць з навуковымі арганізацыямі Беларусі, Польшчы, Англіі, ЗША, Славакіі, Украіны, Расіі. Наладжаны цесныя сувязі з факультэтам філалогіі і культуры Беларускага педуниверсітэта імя М. Танка. Менавіта па ініцыятыве Цэнтра ў Вільнюсе была створана сярэдняя школа імя Ф. Скарыны з беларускай мовай навучання, а ў Беларускім педуниверсітэце падтрымліваецца дзейнасць кафедры літуаністыкі.

Больш за сто выпускнікоў Цэнтра беларускай мовы, літаратуры і этнакультуры, якія атрымалі спецыяльнасць “беларуская філалогія”, працуюць у Віленскай сярэдняй школе імя Ф. Скарыны, у школах Літвы і Беларусі, займаюцца перакладчыцкай дзейнасцю, працягваюць вучобу.

СУПОЛЬНАСЦЬ

Прыгажосць этнічных фарбаў

Пятро Арэшка

Хоць у краінах Еўрасаюза пашырана паняцце “нацыянальных меншасці”, але ж у Беларусі часцей гавораць пра нацыянальныя супольнасці. Нават на такім прыкладзе бачна, з якой павагай беларусы ставяцца да прадстаўнікоў некарэнных этнасаў.

Зрэшты, талерантна паважваючы, пэўна, і іншую традыцыю, міжнародны круглы стол, што ладзіўся нядаўна ў Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур, назвалі ўсё ж “Правы нацыянальных меншасцяў: Беларусь–Еўропа”.

“У цэнтры ўвагі аказаліся найперш самі актывісты нацыянальна-культурных супольнасцяў армян, яўрэяў, украінцаў, палякаў, грузінаў, туркменаў, літоўцаў, цыган і малдаван у Беларусі, — гаворыць кіраўнік Цэнтра нацыянальных культур Міхаіл

Дзеці розных народаў — свае ў Беларусі

Рыбакоў. — Удзельнічалі ў размове прадстаўнікі шэрагу дзяржаўных, грамадскіх арганізацый, а таксама Еўрапейскага цэнтра па пытаннях меншасцяў з германскага горада Фленсбурга”. Дарэчы, па меркаванні навуковага супрацоўніка Еўрацэнтра Аляксандра Асіпава, Беларусь мае багаты, цікавы досвед працы з нацыянальнымі супольнасцямі. І ён, лічыць спецыяліст, кардынальна іншы, чым у Расіі ці краінах Еўрасаюза. Таму яго

варта вывучаць. На жаль, адзначыў А. Асіпаў, для многіх у Заходняй Еўропе Беларусь усё яшчэ застаецца малазнаёмай краінай, хоць па шэрагу пазіцый яна — годны канкурэнт большасці дзяржаў Еўрасаюза, а ў чымсьці і аперэджвае іх. Таму, лічыць гасць, варта даносіць як мага больш рознабаковай праўдзівай інфармацыі пра Беларусь да грамадзян Заходняй Еўропы.

Сумеснае мерапрыемства зладзілі разам Рэспуб-

ліканскі цэнтр нацкультуры і Еўрапейскі цэнтр па пытаннях меншасцяў. Гэта ці не першая спроба пачаць дыялог у надзвычай важнай сферы міжнацыянальных стасункаў. Які досвед варты пераймання? Як арганізаваць абмен тымі “сацыяльнымі тэхналогіямі”, што дапамагаюць бараніць правы прадстаўнікоў розных этнасаў, актывізаваць іх удзел у супольным жыцці краіны? Карысным было нават папярэдняе знаёмства бакоў, як і абмен думкамі наконт розных профільных тэмаў.

Удзельнікі круглага стала былі аднадумнымі: дыялог трэба прадаўжаць. А значыць, адладжваць партнёрскія сувязі, праводзіць тэматычныя цыклы сумесных круглых сталоў, іншыя мерапрыемствы. Пры гэтым, адзначалася, важна вучыцца не блытаць (і не падмяняць!) дзейнасць па абароне і забеспячэнні правоў нацыянальных супольнасцяў з рознымі палітычнымі рухамі, іх інтарэсамі.

Для тых, хто не раз сустракаў у гістарычных крыніцах назву Дрыса, а цяпер не можа знайсці яе на геаграфічных картах, нагадаю: цяпер старажытная Дрыса называецца Верхнядзвінскам. Перайменаванне адбылося ў 1962 годзе. Зусім, атрымліваецца, блізка па часе ад нашых дзён. Таму, выбраўшыся ў гэты горад на паўночным захадзе Віцебскай вобласці, горад, які размешчаны на зліцці рэк Дрыса і Заходня Дзвіна, узгадаем ураджэнцаў усё ж Дрысы, Дрысеншчыны. Яны былі сведкамі даўнейшых часін, адлюстраваных на старых паштоўках.

Знічкі Айчыны

Алесь Карлюкевіч

Дрыса — радзіма “залатога дыпламанта” Пецябургскай Акадэміі мастацтваў Ісака Аскназія. Нарадзіўся мастак у 1856 годзе. У дзяцінстве атрымаў рэлігійную адукацыю. З 14 гадоў — на навучанні ў Імператарскай акадэміі мастацтваў. Пісаў у асноўным на біблейскія тэмы, выбіраў сюжэты з Ветхага і Новага Запавятаў. Ісус Хрыстос, Майсей, дванаццаць апосталаў — героі карцін Аскназія. За работы “Аўраам выганяе ад сябе Агар” і “Блудніца перад Хрыстом” уганараваны залатымі медалямі. У Бродках, на Львоўшчыне, замалёўваў каларытных яўрэйскіх персанажаў. З найболей вядомых палотнішчаў Аскназія — “Майсей у пустыні”, “Гульня ў косткі”, “Сумныя весткі”, “Прышла субота”, “Бацькі Майсея”, “Ранішні візіт”, “Яўрэйскае вяселле”. Творчасць ураджэнца Дрысы прадстаўлена ў Траццякоўскай галерэі. У 1885 годзе Аскназіў быў абраны акадэмікам Пецябургскай Акадэміі мастацтваў. Хаця калегі і асуджалі жывапісца за залішнюю, на іх погляд, увагу да рэлігійных сюжэтаў. А Ісак Львовіч, наадварот, акрэслена вылучаў гэты свой інтарэс. І рэлігійнасць Аскназія выклікала павагу не толькі яўрэяў, але і многіх іншых гледачоў, аматараў выяўленчага мастацтва. Настаўнік Ісака прафесар П. Чысцякоў лічыў, што няма роўных яго вучню ў майстэрстве малюнка. На вялікі жаль, нядоўгі век быў прызначаны нашаму земляку. У 1901-м Ісак Львовіч памёр у Пецябургу.

Савецкая разведчыца, легендарная партызанка Надзея Віктараўна Траян — таксама з ураджэнцаў Дрысы. Так, яшчэ — Дрысы, бо нарадзілася ў 1921 годзе. Да вайны паспела закончыць 10 класаў. У Вялікую Айчынную ўдзельнічала ў рабоце падпольнай арганізацыі ў Смалевічах, пад Мінскам. З 1942-га — партызанская сувязная. Затым пайшла ў партызаны. Была разведчыцай, медсястрой. Удзельнічала ў падрыхтоўцы аперацыі па

знішчэнні фашысцкага гаўляйтэра Вільгельма Кубэ. 29 кастрычніка 1943 года Н. Траян прысвоена званне Героя Савецкага Саюза. Пасля вайны Надзея закончыла Першы Маскоўскі медінстытут. Абараніла кандыдацкую дысертацыю. Доўгі час працавала дырэктарам НДІ санітарнай асветы Міністэрства аховы здароўя СССР. Сярод іншых узнагарод Надзеі Віктараўны — два ордэны Працоўнага Чырвонага Сцяга, ордэны Чырвонай Зоркі, Айчынай вайны 1-й ступені, Дружбы народаў.

Уздоўж і ўпоперак абышоў Дрысеншчыну, Верхнядзвіншчыну паэт, краязнавец Сяргей Сцяпанавіч Панізьнік (нарадзіўся ён, праўда, у вёсцы Бабышкі Міёрскага раёна — у маі 1942 года). Адна з кніг літаратара называецца “Асвейская трагедыя”. Асвея — гарадскі пасёлак Верхнядзвінскага раёна. У гістарычных актах згадваецца з XV стагоддзя. У Вялікую Айчынную фашысты спалілі Асвею і 158 навакольных вёсак, забілі каля 4,4 тысячы мірных жыхароў.

Дрыса. Гарадскі сад

Верхнядзвіншчына прысутнічае і ў іншых кнігах Сяргея Панізьніка. Гэта яму належаць паэтычныя радкі: “На беразе жыцця, / на беразе Дзвіны / стаіць вялікі рум / яшчэ з часоў вайны. / А беражэ той рум / і Волта і Дзвіна”. Верхнядзвіншчына, Дрыса (а яшчэ ж — і рака Дрыса), Асвея, іншыя верхнядзвінскія паселішчы і рэчкі — і яго, Сяргея Панізьніка, светлая песня.

У Асвеі, дзе цяпер пражывае каля паўтары тысячы чалавек, некалі была знакамітая сядзіба Ша-

г. ДРИССА. Гейжен ул. — Город. учил. Дрыса. Вуліца Гейжэн. Вучылішча

Дрыса. Паштовая вуліца

г. ДРИССА. Почта и телеграф. Дрыса. Пошта і тэлеграф

дурскіх. Спярша ў ёй гаспадарылі Гільзены. Яны і палац пабудавалі, ад якога сёння засталіся толькі руіны. І пра былы Троіцкі касцёл нагадваюць у Асвеі адно фундамент і склеп. Быў некалі ў паселішчы і манастыр місіянераў. За адзін кіламетр ад гарадскога пасёлка

вандроўкі шукальніка карысных выкапняў. Кар’ера ў маладога чалавека складвалася досыць паспяхова. У 1938 годзе Мікалай Іванавіч вяртаецца ў Ленінград, становіцца выкладчыкам, а ў хуткім часе дацэнтам Ленінградскага горнага інстытута. Затым пераходзіць на працу ў Геалагічны інстытут АН СССР. Абараняе доктарскую дысертацыю. У час Вялікай Айчынай вайны займаецца практычнай геалогіяй: у Заходняй Сібіры, пасля ў Казахстане. На рахунку Мікалая Накоўніка — адкрыцці радовішчаў вальфрама і волава. У 1953 годзе вучоны пераехаў у Беларусь і заняў пасаду прафесара ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце. Пайшоў з жыцця ўраджэнец Дрысеншчыны ў 1975 годзе.

Адно з цікавых паселішчаў Верхнядзвіншчыны — Сар’я. Вёска знаходзіцца якраз на дарозе паміж Асвеяй і Верхнядзвінскам. Сар’янскі касцёл, які ўпрыгожвае мясцінку, пабудаваны ў 1852–1857 гадах. Праект належыць прускаму архітэктару Густаву Шахту. З 1865 года храм належаў праслаўнаму, а ўжо ў 1989 годзе вернуты католікам. У гаспадары Сар’і пана Лапацінскага служыла пакаёўкай маці рускага пісьменніка Сяргея Сартакова. Расказваючы пра Верхнядзвіншчыну, нельга не ўспомніць

імя яшчэ аднаго земляка. У Валынцах, за 23 кіламетры на паўднёвы захад ад Верхнядзвінска, нарадзіўся Мікалай Хандогін. У час Вялікай Айчынай вайны ён працаваў у газеце Ленінградскай ваеннай акругі “На страже Родины”. Амаль трыццаць гадоў назад я як курсант Львоўскага вышэйшага ваенна-палітычнага вучылішча стажыраваўся ў адной з “дывізіёнак” акругі. Пры нагодзе завітваў і ў рэдакцыю акруговай газеты. Некалькі разоў надрукаваўся ў газеце “На страже Родины”. Шкадую, што не пазнаёміўся тады з Хандогіным. І вось даводзіцца распытваць пра яго ў цяперашняга галоўнага рэдактара газеты, майго аднакашніка і ўраджэнца Бабруйска Сяргея Мартынкевіча. А тое, што Хандогін быў унікальным фотамастаком, не выклікае ніякіх сумненняў. Нават летась, у лістападзе 2010-га, у Берліне ў расійска-германскім музеі Берлін–Карлсхорст праводзілася выстаўка яго работ. 94 фатаграфіі былі прадстаўлены гледачу. Адзін з раздзелаў экспазіцыі — пра савецка-фінскую вайну, другі — пра блакадны горад і трэці — пра вызваленне Ленінграда. Вось якое паведамленне перад адкрыццём выставы зрабіла ў друку яе куратар Маргот Бланк: “У нас у архіве ёсць рэпартаж Хандогіна пра адзін абстрэл, у час якога на адным з прыпынкаў на Неўскім загінула каля 50 чалавек. Адна з тагачасных дырэктарыяў не дазваляла друкаваць здымкі, на якіх было б болей трох загінуўшых, і гэты рэпартаж не быў надрукаваны”. Знаёмства з лёсам Хандогіна пераконвае, што ў дакументальнай фатаграфіі — свая выключная сіла, якая тую ці іншую падзею ўзвышае на доўгія вякі.

© В поісках утраченного

Паштоўкі з калекцыі Уладзіміра Ліхадзедава

Старонкі сямейнага летапісу

Новыя звесткі пра Максіма Багдановіча сталі вядомыя з асабістага архіва яго бацькі — Адама Багдановіча

Кацярына Мядзведская

Рукапісны архіў фалькларыста і этнографа Адама Багдановіча ўпершыню быў прадстаўлены ў музеі яго сына. “Почырк Адама Ягоравіча складаны для прачытвання, — гаворыць навуковы супрацоўнік Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Людміла Сасонка. — Але працаваць з архівам цікава — шмат новых звестак даведваемся як пра этнаграфічную дзейнасць Адама Ягоравіча, так і пра яго сям’ю”. Дарэчы, амаль паўтары тысячы лістоў і дакументаў, што былі перададзены музею, з 60-х гадоў мінулага стагоддзя за-

хоўваліся ў Інстытуце літаратуры Нацыянальнай акадэміі навук. З тых часоў гэтыя старонкі гарталі толькі навукоўцы. А сёння кожны жадаючы можа зазірнуць у перапіску з Якубам Коласам, Змітраком Бядулем, Максімам Горкім. Ёсць у архіве і фотаздымкі дзяцей, і партрэт з жонкай, і завашчанне-аўтограф.

Сярод пажайцельных старонак спецыялісты знайшлі апошні пры жыцці здымак Максіма Багдановіча. Цяпер партрэт-выкадрунку з яраслаўскай газеты “Голас” за 1915 год можна пабачыць у мінскім музеі пісьменніка. У архіве ж і перапіска бацькоў паэта — Адама

Сямейны фотаальбом Адама Багдановіча — каштоўны экспанат у музеі

Ягоравіча і Марыі Афанасьевы. А захаваная тэатральная афіша нагадвае пра іх першае спатканне. “Малы тэатр на Фантанцы. Праграма гастролёў вядомага артыста Іванова-Казлоўскага. Дзве п’есы — “Сям’я злачынца” і “Кубак гарбаты”. Пэўна, там яны і сустракліся. Менавіта таму Адам Багдановіч столькі дзесяцігоддзяў захоўваў гэтую афішу”, — разважае галоўны захавальнік фондаў музея Ніна Гарэлік. Тут жа, на

музейных паліцах, знаходзіцца і папка з надпісам “Рукапісы Марылькі”. Некалькі рускамоўных сачыненняў жонкі Адам Ягоравіч беражліва захоўваў на працягу ўсяго жыцця. І толькі цяпер яны нарэшце пабачылі свет.

На жаль, далёка не ўсё архіў прадстаўлены ў музеі. Толькі самыя важныя і змястоўныя дакументы могуць прачытаць сёння наведвальнікі. Некаторыя з іх, дарэчы, любіў гартаць Максім. У

адным з лістоў ён пісаў: “У бібліятэцы бацькі ёсць усё тое істотнае, што з’явілася калі ў літаратуры ўсяго свету. А ў архіве — перапіска з вядомымі пісьменнікамі, навукоўцамі і культурнымі дзеячамі”.

Захаваў Адам Багдановіч і асабістыя рэчы Максіма. Напрыклад, цяпер наведвальнікі музея могуць пазнаёміцца з “Інтымным дзённікам” паэта — невялікім рукапісам на некалькіх старонках.

ТЭРЫТОРЫЯ СЯБРОЎСТВА

3 творчасці Ул. Банцэвіча: “Мой родны кут. Паблізу вёскі Камень Пінскага раёна”

“Багіня Лада”

Купалле, Купала і Дон

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Гэта ўражвае. Мы пазнаёмліся з Уладзімірам Мікалаевічам і разам прыйшлі да высновы: а было б добра да 130-х угодкаў Янкі Купалы зладзіць новую выставу, паказаць яе ў Мінску. А паколькі планы юбілейныя ў нас ужо звёрстаныя, падрыхтоўка да свята ідзе поўным ходам з пачатку года, то вырашылі: навошта год чакаць? Зробім вернісаж сёлета, да дня нараджэння Песняра. Такім чынам, у пяць гадзін вечара 6 ліпеня выстава адкрываецца. Гэта і стане яркім пачаткам Купальскай ночы, якая сёлета будзе святкавацца ў музеі.

Плануюцца і іншыя цікавыя імпрэзы.”

Дэсант з выхаванцаў дзіцячай творчай экспедыцыі Цэнтра выяўленчай дзейнасці чакаецца немалы: 13 чалавек, частка з іх — беларусы па родавых каранях, іншыя — расіяне, якія ўсур’ез цікавяцца культурай братняга народа. Мастакам пад час грамадска-культурнай акцыі “Чытаем Купалу разам” прапанавана пачытаць на свяце вершы Песняра ў арыгінале. Гэта значыць на беларускай мове. Творы падбірае Уладзімір Банцэвіч. Ён сам добра ведае і беларускую мову, і старарускую мову, і старажытныя, “яшчэ ведычную”, як ён кажа, культуру бела-

рускаў, бо нарадзіўся і вырас на Палессі ў пасляваенныя гады. А ва ўласнай творчасці мастака, дарэчы, светлыя і рамантычныя язычніцкія матывы займаюць вельмі значнае месца. У складзе экспедыцыі прыязджаюць у Беларусь і чатыры артысты з фальклорнага гурта, створанага пры беларускай суполцы Радова-на-Доне.

Дарэчы, у творчых планах Уладзіміра Банцэвіча ёсць цікавыя задумы і на конт сумеснага расійскага-беларускага святкавання 200-годдзя першай пераможнай бітвы — яе яшчэ называюць Платаўскай па імені казацкага атамана Платава — з Напалеонаўс-

кай арміяй. А гістарычная бітва, нагадаем, адбылася летам 1812 года на тэрыторыі Беларусі, каля мястэчка Мір. Выхаванцы Уладзіміра Банцэвіча ўжо ведаюць, што менавіта ў Беларусі фактычна і пачыналася вялікая перамога рускай зброі над 600-тысячнай арміяй Напалеона. І што тут, на рэчыцы Бярэзіне, ён пацярпеў сакрушальнае паражэнне, ад якога не змог аправіцца. Зрэшты, гэта будзе ўжо іншы творчы праект, з мастацкімі пленэрамі і цэлай мастацка-гістарычнай экспедыцыяй. Падрыхтоўка ж да свята ўжо пачалася — да юбілею застаецца крыху больш за год.

Нястомны экскурсавод

Наведвальнікі гомельскага палаца Румянцавых-Паскевічаў цяпер могуць карыстацца паслугамі незвычайнага гіда

З’яўленне індывідуальнага партатыўнага электроннага экскурсавода — прыемны і доўгачаканы падарунак для наведвальнікаў палаца. Аўдыёгід набылі да Міжнароднага дня музеяў, сродкі былі выдзелены па праекце “Гомель — культурная сталіца

Беларусі і Садружнасці-2011”.

Такі гід, дарэчы, неадзіным пры індывідуальным аглядзе музея. Персанальны электронны экскурсавод дае грунтоўную аўдыёінфармацыю па ўсіх экспазіцыях. Прычым аўдыёэкскурсіі па гомельскім Палацава-паркавым ансамблі даступныя не толькі на рускай, але і на англійскай, нямецкай, французскай і італьянскай мовах.

Сяброўскі акцэнт

У Мінскім лінгвістычным універсітэце з’явіўся Цэнтр карэйскай мовы і культуры

Адкрыццё цэнтра праходзіла з усходнім каларытам: хлопцы білі ў барабаны чангу, па форме падобныя да пясочных гадзіннікаў, дзяўчаты танчылі, апранутыя ў ханбок — нацыянальнае карэйскае адзенне. Усяго цяпер ва ўніверсітэце навукаюцца трынаццаць карэйскіх студэнтаў, з верасня іх стане ў два разы болей. Пасол Рэспублікі Карэя ў Беларусі Канг Вон Сік не сумня-

ваецца, што цэнтр адыграе ключавую ролю ў развіцці адносінаў паміж дзвюма краінамі ў сферы эканомікі, палітыкі і культуры.

Дарэчы, карэйская мова ў Мінскім лінгвістычным універсітэце — самая “малая”, яе пачалі вывучаць толькі летась. Цяпер у Беларусі пражывае больш за 1200 карэйцаў, з 1991 года працуе грамадскае аб’яднанне “Асацыяцыя беларускіх карэйцаў”, якое ўзначальвае Кімі Ры. Выхадцы з далёкай краіны ладзяць культурныя праекты, даюць дабрачынныя канцэрты.